

XIV Jornada Tothom Educa

Dissabte 22 d'abril de 2023

De 9 a 13.30 h

Escola H. Josep Tarradellas

“L'educació és una responsabilitat compartida.

Com generar aliances entre els diferents agents
socials, educatius i comunitaris?”

Universitat de Girona
Institut de Recerca Educativa

Moisès Esteban Guitart
moises.esteban@udg.edu
[@GuitartMoises](https://twitter.com/GuitartMoises)

Esta lista está actualizada a 31 de enero de 2023.¹

Fecha de primer billón de dólares pasado	Empresa	País	Fecha de valor de registro	Valor de registro (en miles de millones de dólares)
04 de agosto de 2018	Apple	🌐 Unión Europea 🇺🇸 Estados Unidos	4 de enero de 2022	2.950,000.00 ² •
10 de diciembre de 2019	Aramco	🇸🇦 Arabia Saudita 🇪🇭🇬🇾 Emiratos Árabes Unidos	11 de diciembre de 2022 ^{3 4}	2.950,000.00 ⁵ • 6.
14 de enero de 2020	Alphabet	🇦🇺 Australia 🇺🇸 Estados Unidos	16 de noviembre de 2021	1.750,000.00 ⁷ •
4 de septiembre de 2018	Amazon	🇬🇧 Reino Unido 🇺🇸 Estados Unidos	31 de enero de 2021	1.650,000.00 ⁸ •
26 de junio de 2019	Microsoft	🌐 Unión Europea 🇺🇸 Estados Unidos	27 de junio de 2022	2.100,000.00 ⁹ •
4 de noviembre de 2016	Petro China	🇨🇳 China 🇭🇰 Hong Kong	5 de noviembre de 2017	1.450,000.00 ¹⁰ •

“The planet, digital and scientific transformations, invite us to **radical changes** in how we **think** and **practice education**” (p. 8).

“We encourage to imagine new paths for regenerative education as **public and common good**” (p. 11)

RESUM EXECUTIU

“Enfortir l’educació com a **projecte públic i com a bé comú**. Com a projecte social compartit, l’educació crea propòsits comuns i permet que els individus i les comunitats prosperin junts. Un nou contracte social per a l’educació no només ha de garantir el finançament públic de l’educació, sinó que també ha d’incloure el compromís de tota la societat de fer que tothom参与 en els debats públics sobre educació. Aquest **èmfasi en la participació** és el que reforça l’educació com a bé comú, una forma de **benestar compartit** que es tria i **s’assoleix conjuntament**.”

REIMAGINEM
Un nou contracte
J U N T S
social per a
ELS NOSTRES
l’educació
F U T U R S

INFORME DE LA COMISSION INTERNACIONAL SOBRE ELS FUTURS DE L'EDUCACIÓ

REIMAGINEM
Un nou contracte
J U N T S
social per a
ELS NOSTRES
l'educació
F U T U R S

INFORME DE LA COMISSION INTERNACIONAL SOBRE ELS FUTRS DE L'EDUCACIÓ

- **Dret** bàsic de tota la persona que cal garantir des dels governs.
- L'educació no és un servei – provisió individualista, sinó un **projecte comú** – dimensió col·lectiva.
- L'educació com a **responsabilitat compartida**.
- Coneixement com a **creació col·lectiva participativa** que no ha de ser apropiada o privatitzada.

... l'educació com a projecte públic-comunitari i com a **bé comú**

NOM: L'objecte
són els béns
comuns (ODS?)

ADJECTIU:
educació publico-
comunitaria
(negociació,
vincles, suport
mutu, cooperació,
codisseny).

VERB: governança
horitzonal
compartida. Co-
construcció en
**"ecosistemes
socioeducatius"**.

RESUM EXECUTIU

REIMAGINEM Un nou contracte J U N T S social per a ELS NOSTRES l'educació F U T U R S

INFORME DE LA COMISSION INTERNACIONAL SOBRE ELS FUTURES DE L'EDUCACIÓ

“Hem de gaudir i augmentar **les oportunitats educatives que es donen al llarg de la vida i en els diferents espais culturals i socials**. En tots els moments de la vida les persones haurien de tenir oportunitats educatives significatives i de qualitat. Hem de **connectar els espais d'aprenentatge naturals, construïts i virtuals**, i treure el màxim profit de les millors possibilitats de cadascun. Les principals responsabilitats recauen en els governs, dels quals cal reforçar la capacitat de finançament i de regulació pública de l'educació. El dret a l'educació s'ha d'ampliar perquè duri tota la vida i inclogui el dret a la informació, la cultura, la ciència i la connectivitat.”

Experiències significatives d'aprenentatge.

On, amb qui i com es donen?

"Mesurar la magnitud no és el mateix que mesurar la intensitat dels terratrèmols o els moviments sísmics. Sovint es confonen però són diferents. L'escala de Richter no és la única mesura que es fa servir per mesurar-ho." (ESA de Maria, diumenge)

"Estem fets de pols i, de fet, nosaltres som matèria mineral que ha esdevingut matèria orgànica i a partir d'ella vida" (ESA de Roger, Dimarts)

"Aquest és el gimnàs on vaig tres dies a la setmana i on aquesta setmana vaig descobrir coses sobre Clenbuterol que he escrit en el meu diari" (ESA de Marc, dijous)

On?		Amb qui?				Com?			
formal	informal	sols/es	amics	familia	altres	Instrucció	Espais d'afinitat	Format tradicional	Format digital
0	43	19	12	9	3	0	9	6	16

Esteban-Guitart, M., Serra, J. M., & Vila, I. (2017). Informationalism and informalization of learning in 21st century. A qualitative study on meaningful learning experiences. *HSE. Social and Education History*, 6(1), 1-25. Accessible a través de: <http://hipatiapress.com/hpijournals/index.php/hse/article/view/2111>

com a projecte de vida

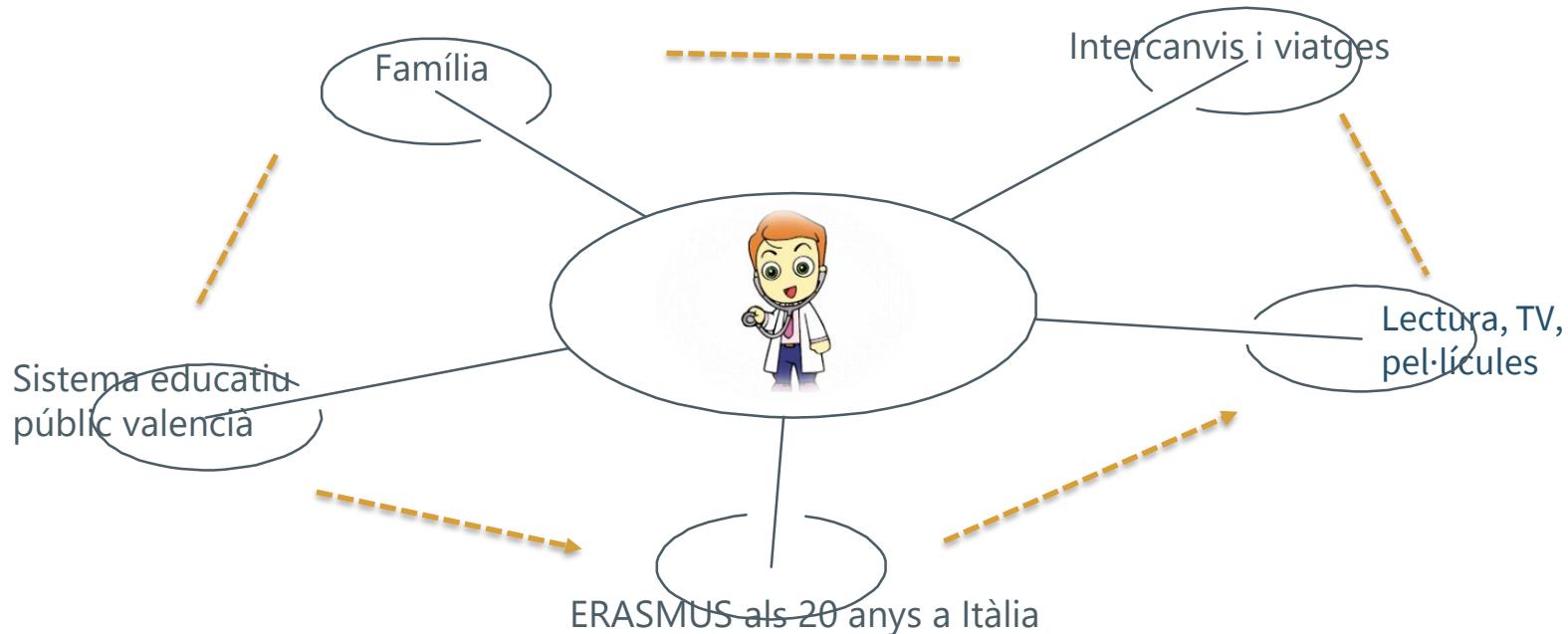
El cas d'en Joan Mateu

L'ecologia d'aprenentatge d'en Joan Mateu (@joanmateuart)

L'ecologia i trajectòria d'aprenentatge de l'anglès d'en Víctor

“Mesosistema” (Bronfenbrenner)

“El potencial de desenvolupament d'un escenari de criança es veu incrementat en funció del número de vincles entre aquest escenari i altres contextos de socialització on participa la criatura i els adults responsables de la seva cura. Aquestes interrelacions poden adoptar la forma d'**activitats compartides, comunicació en els dos sentits i informació subministrada** a cada escenari sobre els altres”
(Bronfenbrenner, 1985, pp. 51-52)

“El potencial evolutiu dels entorns d'un mesosistema es veu incrementat si els rols, activitats i relacions de les que participa la persona vinculant amb altres entorns estimula l'aparició de **confiança mútua, una orientació positiva, el consens de finalitats entre entorns, i un equilibri de poders progressiu** que respon a l'acció en nom de la persona en desenvolupament”
(Bronfenbrenner, 1979, p. 58)

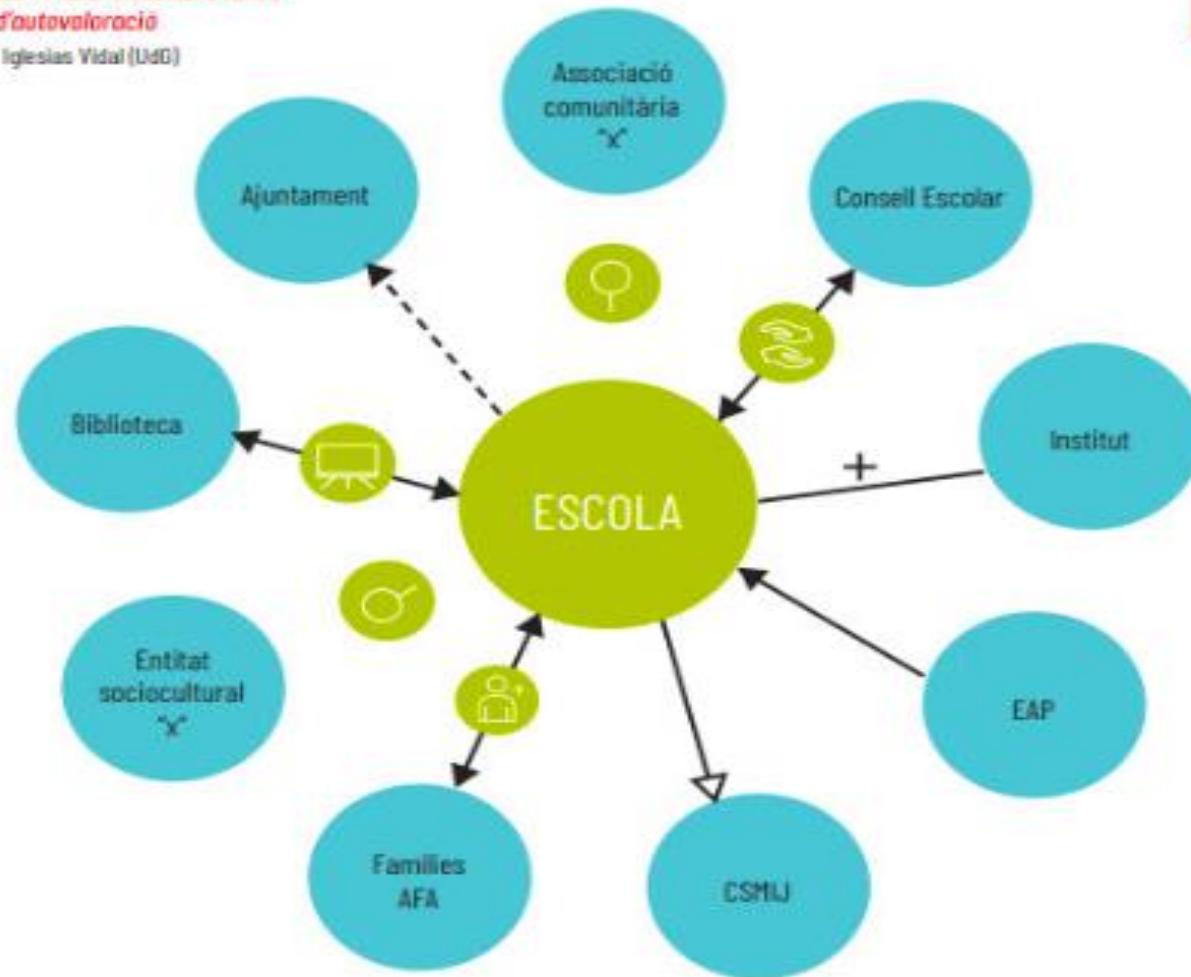
Centres educatius en clau Educació a temps complet: Aprofundint en l'equitat i les connexions

3 preguntes clau i 2 recursos d'autovaloració

Per Moisès Esteban-Guitart i Edgar Iglesias Vidal (UdG)

RECURS 1: El mesograma educatiu (MesEdu)

Exemple:

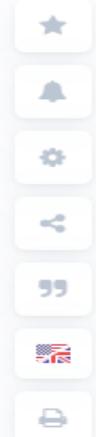
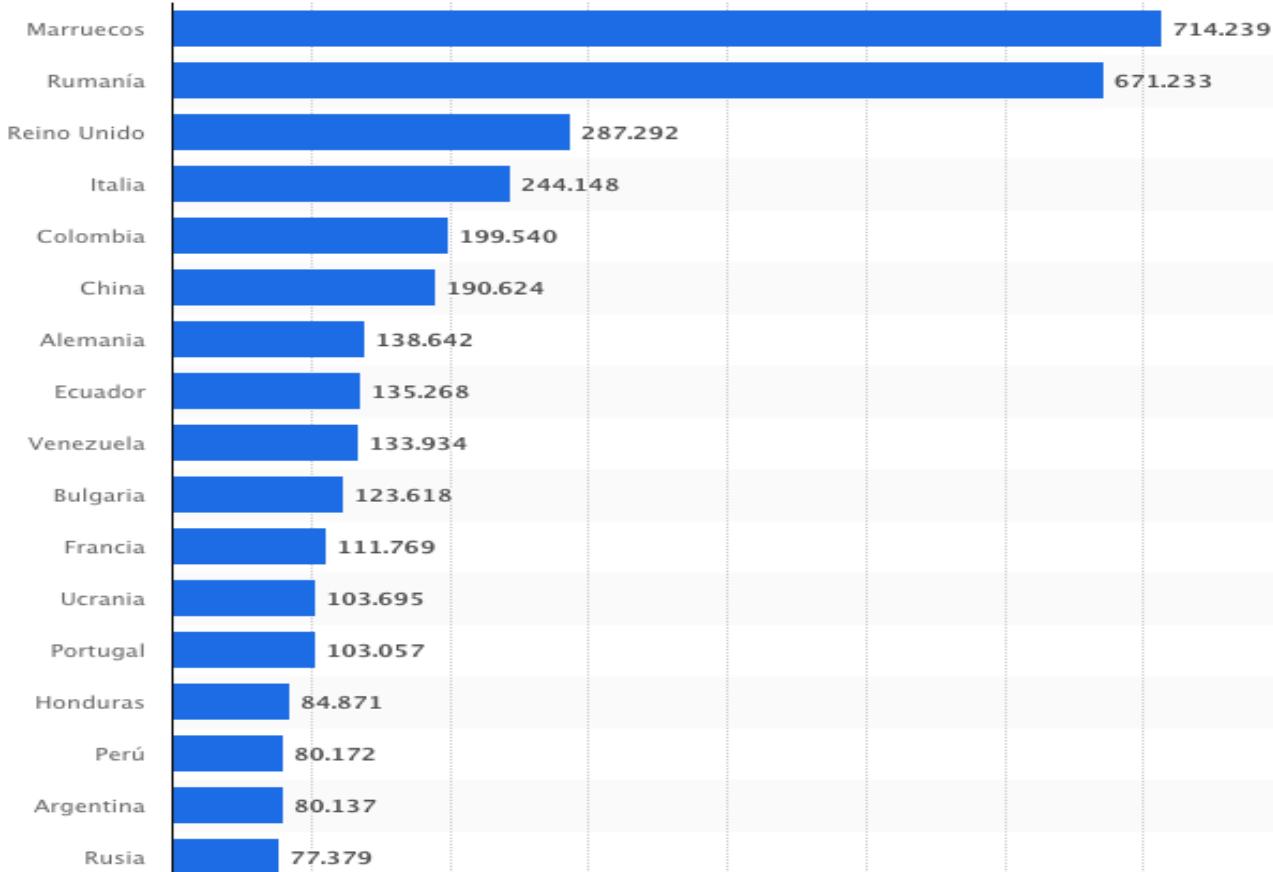
	“L’encapsulament de l’aprenentatge” en el context escolar (s. XX)	L’educació distribuïda i connectada en “ecosistemes socioeducatius” (s. XXI)
Propòsit social de l’escola	Educació tradicional-retrospectiva: absorbir els patrons culturals i instruments intel·lectuals associats als mateixos.	Educació moderna-prospectiva: els aprenents hauran de fer front a situacions i reptes incerts i desconeguts.
Què?	Resultats i solucions ja conegudes. Coneixements i procediments estables i sòlids.	Autoria (produir i compartir coneixement i experiències culturals). Competències (treball en xarxa, alfabetització digital, raonament crític, etc.).
On? i amb qui?	Institucions formals amb professionals (docents).	Multiplicitat d’agents i contextos distribuïts d’ensenyança i aprenentatge.
Quant?	Principalment en els primers anys de la vida.	Necessàriament al llarg de la vida.
Per a què?	Desenvolupar un projecte professional i personal de vida.	Convertir-se en aprenents competents capaços d’aprendre al llarg i ample de la vida.
Com?	A través d’actuacions educatives deliberades, sistemàtiques i planificades (“instrucció”).	A través de la participació en comunitats, pràctiques i espais socials d’afinitat.
Alfabetització	Llenguatge escrit i habilitats vinculades a la lectoescritura convencional.	Construcció d’històries i experiències d’aprenentatge a partir de contribucions significatives en diferents medis (“transmedia”) i representacions multimodals (text, imatge, so, gestos).

1.

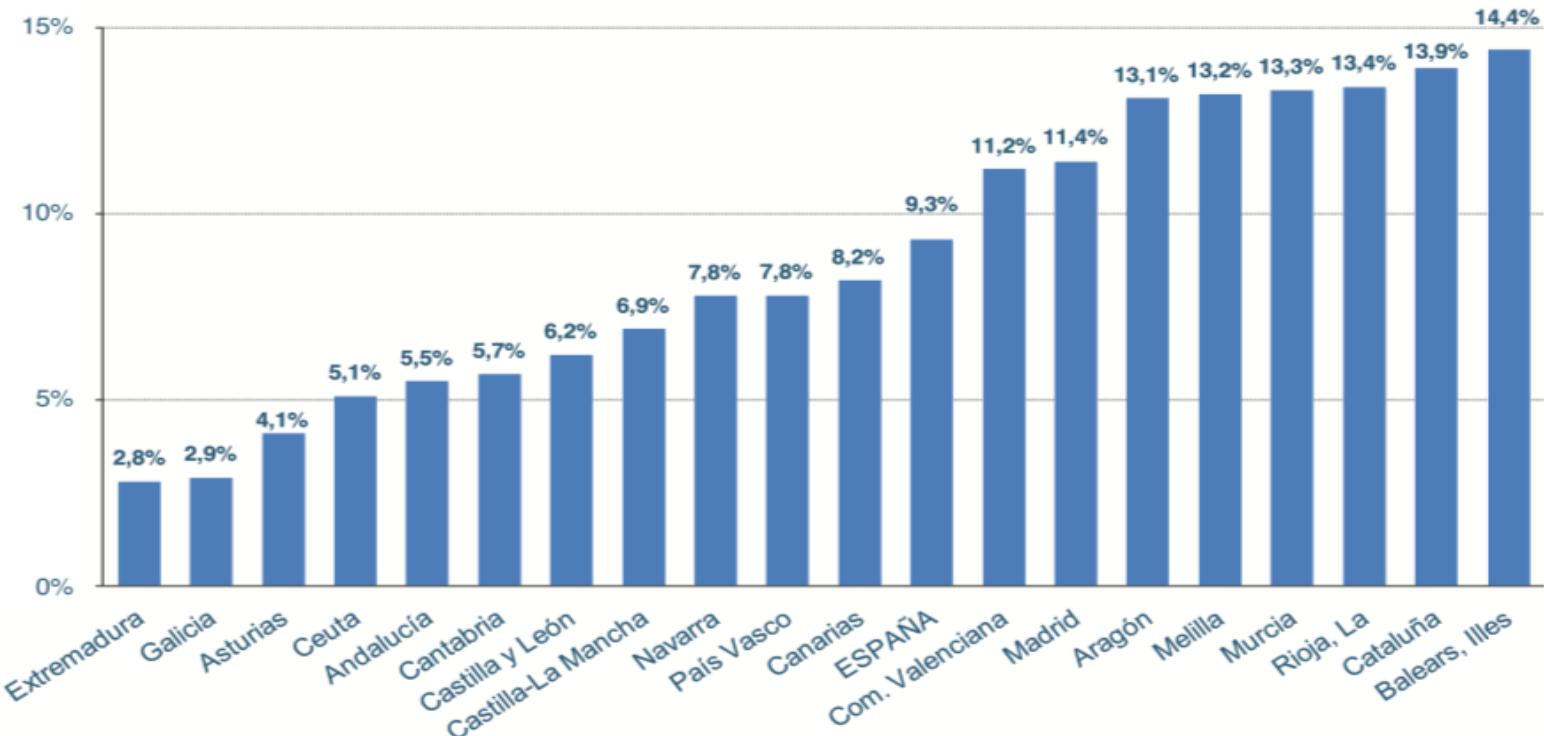
CONTEXTUALITZACIÓ

Algunes dades i una problemàtica estructural

Población extranjera de España en 2019, por nacionalidad

Porcentaje de alumnado extranjero sobre el total de alumnado, por comunidad autónoma. EE. Régimen General no universitarias. Curso 2018-2019

MECD (2019). *Datos y cifras curso escolar 2018/2019*. Madrid: Secretaría General Técnica, Gobierno de España.

Diferencias competencias en ciencias y matemáticas por condición migrante

19

Figura 3.8. Diferencia en las puntuaciones medias de matemáticas entre nativos e inmigrantes, significatividad del 5%. PISA 2018

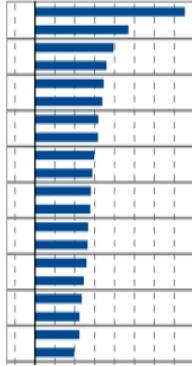
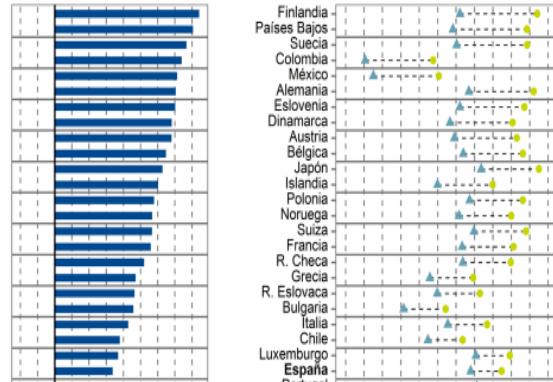

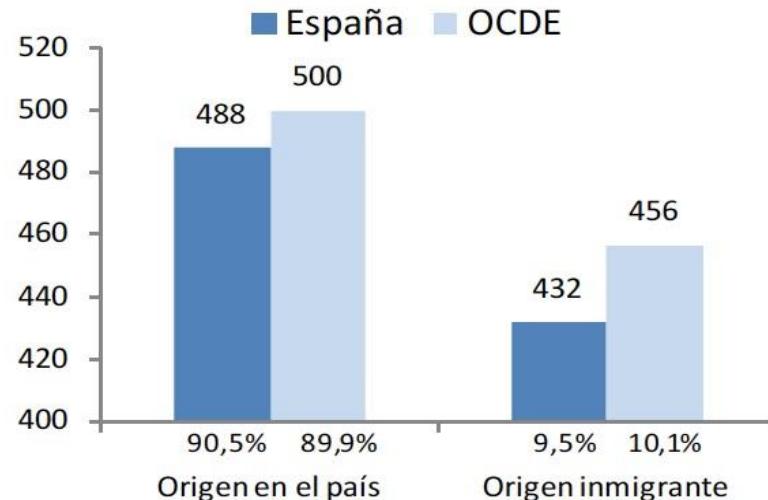
Figura 3.9. Diferencia en las puntuaciones medias de ciencias entre nativos e inmigrantes, significatividad del 5%. PISA 2018

- » 39 puntos de diferencia (OECD) y 40 puntos (España) en matemàtiques
- » 41 puntos menos (OECD) y 34 puntos (España) en ciencias.

Diferencias competencias en ciencias, matemáticas y lectura por condición migrante

20

Com expliquem aquestes diferències?

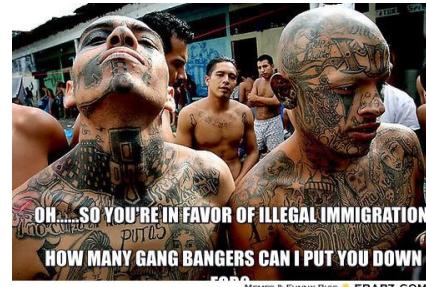
Latinos are a reproductive threat, altering the demographic makeup of the nation.

Latinos are unable or unwilling to learn English.

Latinos are unable or unwilling to integrate into the larger society; they live apart from the larger society, not integrating socially.

Latinos are unchanging and immutable; they are not subject to history and the transforming social forces around them; they reproduce their own cultural world.

Latinos, especially Americans of Mexican origin, are part of a conspiracy to reconquer the southwestern United States, returning the land to Mexico's control. This is why they remain apart and unintegrated into the larger society.

Hernstein, R. J. & Murray, C. (1994). *The Bell Curve. Intelligence and class structure in American life*. New York: Free Press.

Chavez, L. R. (2008). *The Latino Threat: Constructing immigrants, citizens, and the nation*. Stanford: Stanford University Press.

Valencia, R. (1997). *The evolution of Deficit Thinking: Educational thought and practice*. New York: Psychology Press.

DADA

La condició lingüística
i socioeconòmica
explica aquestes
diferències?

Cuadro 2. Diferencias de puntuación en la competencia de lectura entre los alumnos nativos y los alumnos de origen inmigrante, antes y después de controlar por el origen socioeconómico. Países de la OCDE, PISA-2009

	Diferencia en puntuación	Diferencia en puntuación después de controlar por el origen socioeconómico
Alemania	56	27
Australia	-10	-11
Austria	68	37
Bélgica	68	41
Canadá	7	3
Dinamarca	63	36
Eslovenia	47	24
España	58	44
Estados Unidos	22	-9
Estonia	35	34
Finlandia	70	60
Francia	60	30
Grecia	57	35
Hungría	-12	-11
Islandia	81	61
Irlanda	29	33
Israel	2	-17
Italia	72	53
Luxemburgo	52	19
Méjico	99	85
Noruega	52	33
Nueva Zelanda	13	14
Países Bajos	46	14
Portugal	26	24
Reino Unido	23	14
República Checa	22	17
Suecia	66	40
Suiza	48	28
Media OCDE	44	27

“

It is impossible to ignore that schooling practices are related to issues of power and racism in U.S. Society, especially as related to the working class status of these families (...) our approach was developed precisely to challenge such deficit interpretation

Luis Moll (2005, p. 276)

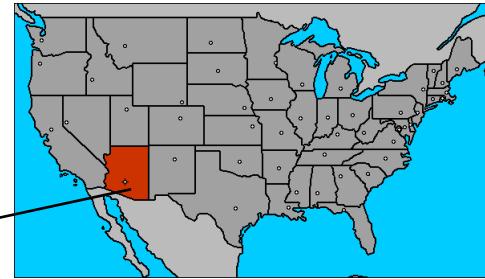
2.

**L'aproximación dels fons de coneixement
("Funds of knowledge")**

ON S'ORGEIX?

25

- » 520.116 habitantes de los cuales el 41,59% eran hispanos o latinos (censo 2010)
- » 2000: criminalización educación bilingüe 2010: Arizona SB 1070
- » 2014: Prohibición *Social Justice Education Project* (SJEP)

QUÈ VOL DIR?

“Los cuerpos de conocimientos culturalmente desarrollados e históricamente acumulados y las destrezas esenciales para el funcionamiento y bienestar familiar y/o individual”

Moll, Amanti, Neff & González (1992, p. 133)

- Competencia plurilingüe (Sarahule, Mandinga, Bambara, Xino, Árabe, Francés Catalan, Español, Inglés)
- Jardinería y agricultura (p.e., cultivos con productos Africanos)
- Comida (utilización de los cacahuetes para cocinar, combinación productos, etc.)
- Deportes (p.e., fútbol)
- Música (danzas típicas de Mali)
- Juegos de cartas
- Etc.

OBJECTIUS

Rendiment escolar

Millorar els aprenentatges escolars a partir d'experiències més significatives i culturalment congruents.

Confiança mútua

Facilitar relacions entre docents i famílies basades en la confiança mútua i la col·laboració.

Transformació

Realitzar innovacions didàctiques i curriculars a partir dels sabers-competències de les famílies.

Els grups d'estudi com a comunitats de pràctica

Els grups d'estudi com a comunitats de pràctica

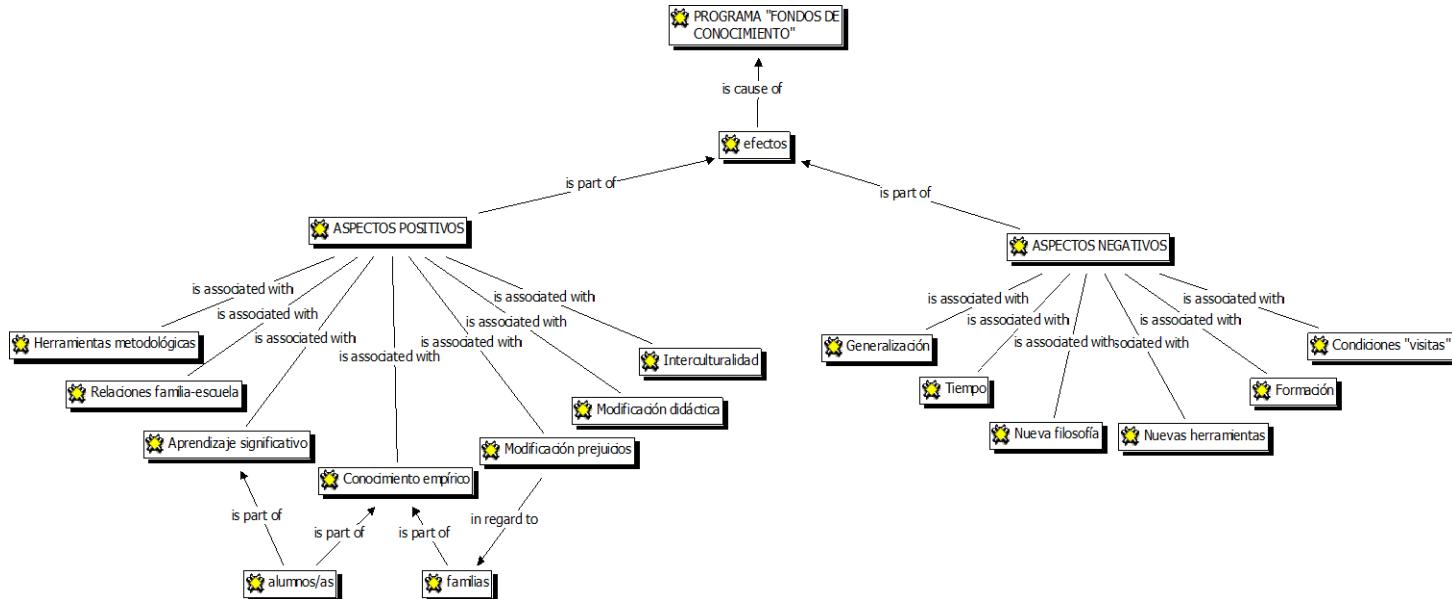
Esteban-Guitart, M., Serra, J. M., & Llopert, M. (2018). The role of the “study group” in the funds of knowledge approach. *Mind Culture and Activity*, 25, 216-228.

ALGUNS EXEMPLES ...

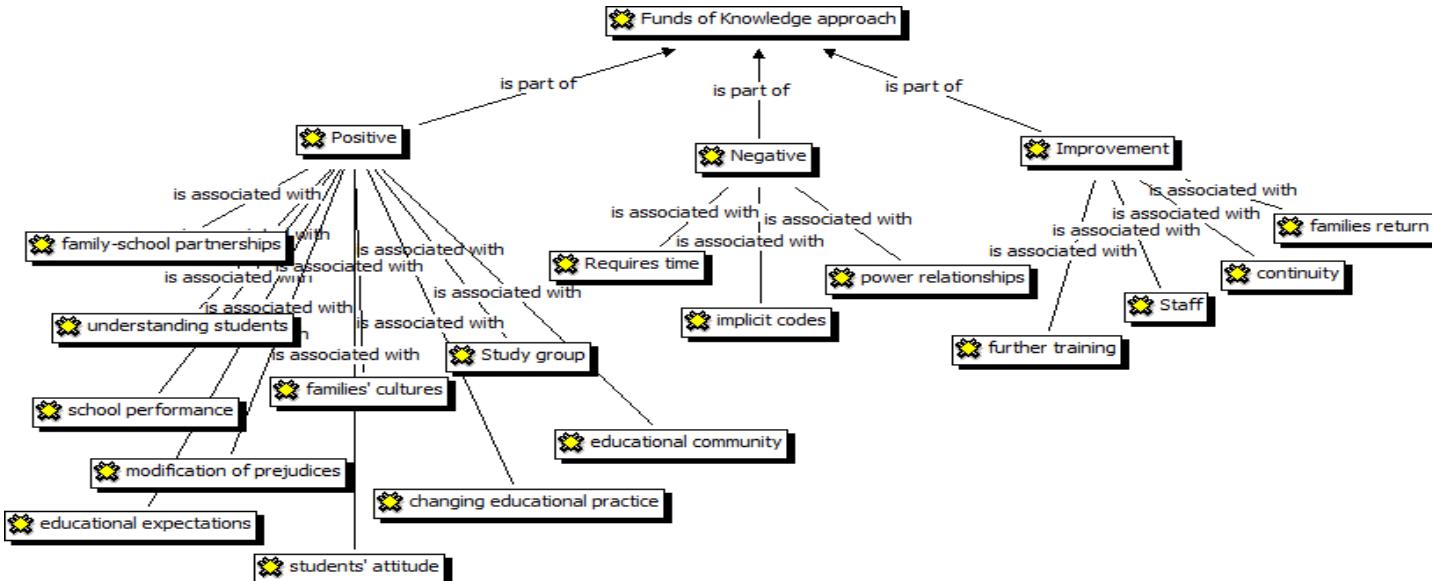
- » Colección de monedas en una de las familias visitadas y experiencia en el cambio de divisas. Utilización de la familiaridad con el dinero para el aprendizaje de la aritmética con números enteros (8-9 años) y decimales (10 y 11 años). Una de las actividades consistió en hacer productos para vender y hacer intercambios comerciales entre dos clases para trabajar problemas de intercambio de divisas. Discusión de temas sociales: capitalismo-consumismo, monedas extranjeras, dinero-poder-política, etc.

- » Utilización de los cacahuetes para cocinar. Actividad para niños y niñas de 5 y 6 años de edad. Vinculación del crecimiento de una planta (cacahuete) con contenidos de ciencias naturales (ciclo vital) y reconocimiento de la diversidad lingüística existente en el aula a través de documentos multilingües a partir de las distintas lenguas maternas presentes en las familias.

Esteban-Guitart, M. y Vila, I. (2013). La modificación de las creencias sobre las familias de origen inmigrante por parte de docentes después de participar en el proyecto educativo fondos de conocimiento. *Cultura y Educación*, 25, 241-254.

- » ‘Las relaciones con el estudiante y la familia han cambiado enormemente. La familia se muestra más abierta. Tengo la sensación que la madre cuenta con una persona catalana con quién hablar, y eso es muy importante para ella. Está muy agradecida, se siente reconocida, aceptada. Por ejemplo, el otro día me trajo una cosa que había cocinado para que lo probase. Esta semana me ha solicitado una tutoría, cosa impensable antes.’

RELACIONES FAMILIA-ESCUELA

- » ‘El cambio principal es la comprensión que tengo yo ahora del rol del hijo en el seno familiar. No es un cambio de actitud sino de perspectiva. Es un ejercicio de empatía.’

CONOCIMIENTO EMPIRICO

- » ‘No nos vamos a engañar. Muchas reuniones y claustros y demás pero la tarea docente es solitaria, cada cual se espabila y va a su bola. Lo que más valoro es el hecho de colaborar y crear unidades didácticas transversalmente con otros compañeros y compañeras, así como contar con el apoyo de la gente de la uni.’ **GRUPO DE ESTUDIO**

¿Qué fondos de conocimiento reconocer, legitimar e incorporar en el aula?

En contextos de heterogeneidad social i cultural hay una riqueza considerable de FdC disponibles.

¿Dónde está el aprendiz?

Existen continuidades-discontinuidades entre los FdC dentro de una misma familia. Además el aprendiz puede apropiarse-construir FdC en otros contextos de vida.

¿Solamente entrevistas en profundidad?

¿Existen otros recursos metodológicos más allá de las entrevistas en profundidad para identificar/elidar FdC?

3.

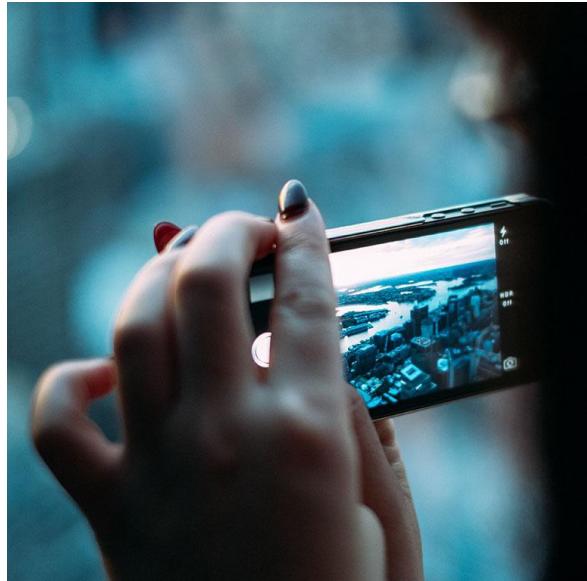
**L'aproximació dels fons d'identitat
("Funds of identity")**

El propòsit

- » Desarrollar una aproximación teórica de la identidad que tenga implicaciones pedagógicas-educativas.
- » Complementar el nivel de análisis (hogar, contexto familiar) a partir de la incorporación de las experiencias, perspectivas y voces-actuaciones de los aprendices.
- » Enriquecer las visitas etnográficas a través de la incorporación de artefactos identitarios realizados por los propios aprendices.

El concepte

“Utilizamos el concepto de **fondos de identidad** para referirnos a los recursos acumulados históricamente, desarrollados culturalmente y distribuidos socialmente esenciales para la auto-definición, auto-expresión y auto-comprensión. Fondos de conocimiento –cuerpos de saberes y habilidades esenciales para el bienestar de una unidad familiar- devienen fondos de identidad cuando las personas activamente los utilizan para autodefinirse (...) En otras palabras, el término fondos de identidad denota un conjunto de recursos o caja de herramientas, signos y símbolos culturales.” (Esteban-Guitart & Moll, 2014, p. 31-38)

El concepte

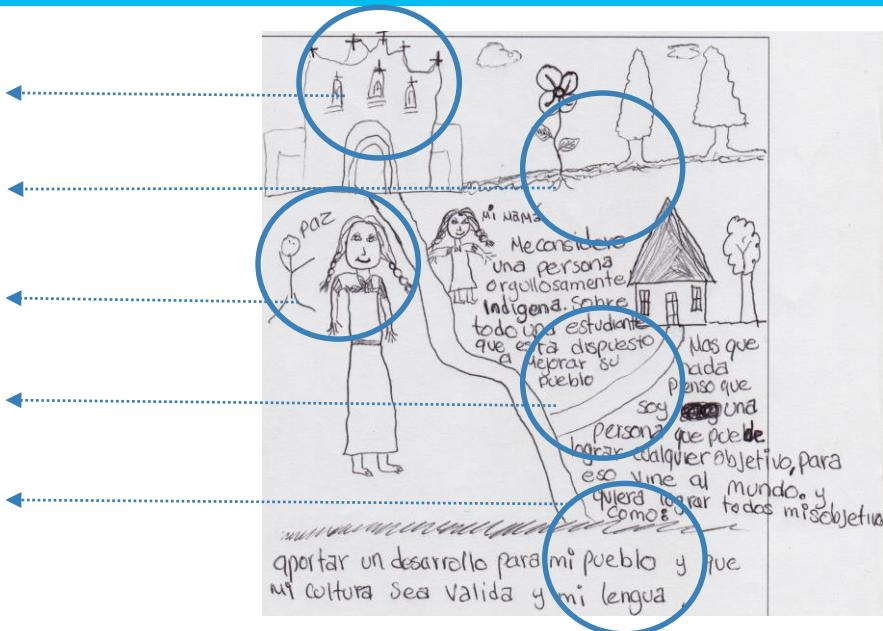
Fondos institucionales de identidad

Fondos geográficos de identidad

Fondos sociales de identidad

Prácticas de identidad

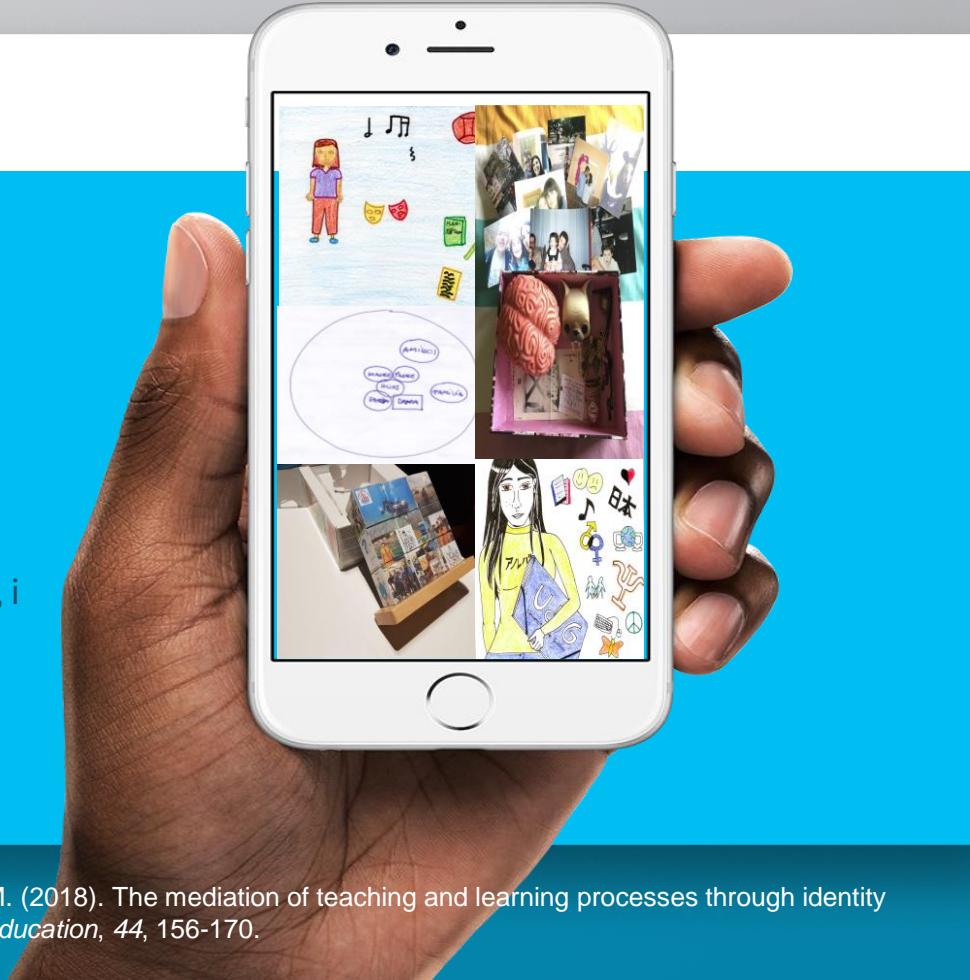
Fondos culturales de identidad

Artefactes identitaris

“Documents creats per l’aprenent, a partir dels quals es capture aquells aspectes que tenen un major sentit, que són més significatius per ell/ella, i que el docent utilitzà amb finalitats pedagògiques i curriculars.”

(Subero, Llopert, Siqués, & Esteban-Guitart, 2018, p. 156)

	FONDOS DE CONOCIMIENTO	FONDOS DE IDENTIDAD
Definición	Repertorio de recursos culturales e intelectuales disponibles en un hogar/familia.	Ámbito del sentido y valor personal resultado de las personas, objetos, actividades, espacios que la persona considera más relevantes.
Unidad de análisis	La familia / Hogar (redes sociales y culturales, prácticas y experiencias vitales)	El aprendiz (prácticas y experiencias significativas a lo largo y ancho de la vida)
Estrategia-aproximación metodológica	Analisis etnográfico del hogar a partir de visitas realizadas por parte de los docentes.	La creación de artefactos identitarios por parte de los aprendices
Tiempo	Pasado-en-el-presente. Experiencias y competencias acumuladas históricamente.	Presente-en-el-futuro. Formación de trayectorias-proyectos identitarios

©

Boris Correa

DESENVOLUPAMENTS DE LA PERSPECTIVA DELS FONS D'IDENTITAT

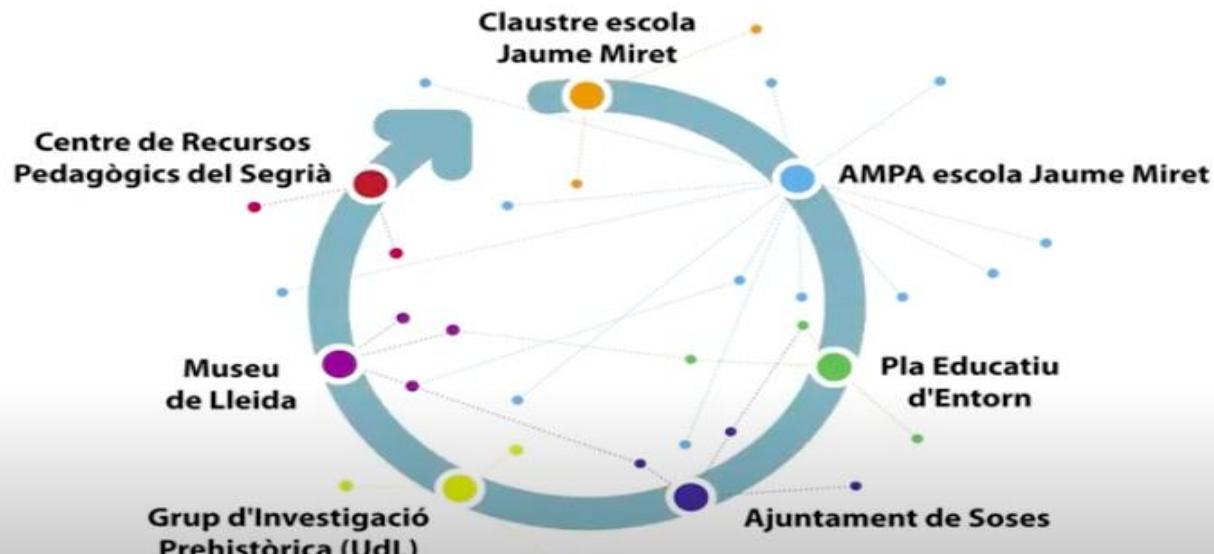

4.

L'aproximació dels fons comunitaris de coneixement i d'identitat (“Community Funds of knowledge and identity”)

Fons Comunitaris de Coneixement i d'Identitat

Un determinat patrimoni, memòria, llegat natural, històric, artístic, cultural, social o oral que en xarxa amb l'escola i altres agents socials i educatius ofereix oportunitats d'aprenentatge i identificacions/afiliacions compartides

Com convertir els recursos de la comunitat en oportunitats educatives?

Plantem i cultivem una planta

Arribada la primavera...

- 1) El parc de les olors ens ha fet arribar el material (llavors, terra i testos 1x cada alumne/a) i les diferents fitxes tècniques (una planta per cada classe).
- 2) Cada classe en fa la sembra dins l'aula. A partir de les fitxes tècniques ens informem del que necessita la planta i ens en responsabilitzem de la seva cura i creixement. També observem com influeixen diferents factors com la temperatura, l'aigua i la terra.
- 3) Finalment, quan la planta ja hagi crescut una mica, pujarem per grups al parc a fer el trasplant. També elaborarem i col·locarem un petit cartell on hi posi "plantes cultivades per l'alumnat de l'Escola L'Aulet".
- 4) Des de l'escola engrescarem a les famílies dels infants a pujar al parc i veure el treball dels nens i nenes.

13 sesiones
(1,5h/semana)

Lugares significativos
Fondo de la biblioteca

Personas clave
Guión entrevista
Guión podcast

Entrevistar a personas
claves, grabar y editar

Grabar y editar
podcasts

Presentación pública
a la comunidad

Responsabilitats compartides per al bé comú.

Algunes conclusions ...

- » **Responsabilitats compartides** vol dir establiment de confiances i per això ens hem de conèixer, reconèixer i treballar plegatxs (la confiança es genera en l'intercanvi i experiència informal).
- » **Responsabilitats compartides** requereix visions compartides (no rols compartits, ni experteses compartides).
- » **Responsabilitats compartides** sota lideratges clars i assimètrics.

RESUM EXECUTIU

REIMAGINEM
Un nou contracte
J U N T S
social per a
ELS NOSTRES
l'educació
F U T U R S

INFORME DE LA COMISSION INTERNACIONAL SOBRE ELS FUTURS DE L'EDUCACIÓ

“És essencial que tothom pugui participar en la construcció dels futurs de l'educació: infants, joves, mares i pares, docents, investigadors, activistes, empresaris, referents culturals i líders religiosos. Tenim tradicions culturals profundes, riques i diverses sobre les quals construir. Els humans tenim una gran capacitat d'acció col·lectiva, intel·ligència i creativitat. I ara ens enfrontem a una disjuntiva important: continuar per un camí insostenible o canviar radicalment de rumb.”